

Státní závěrečná zkouška pro bakalářské prezenční studium

SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA A VOLNÝ ČAS

1. OBHAJOBA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

2. ÚSTNÍ ZKOUŠKA

Ústní zkouška u státních závěrečných zkoušek se koná v předmětech:

Sociální pedagogika a volný čas

Pedagogika

Aplikovaná psychologie

SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA a VOLNÝ ČAS

System okruhů k SZZ je vytvořen tak, aby pokryl všechny klíčové oblasti sociální pedagogiky. Předpokladem pro úspěšné složení SZZ jsou nejen teoretické znalosti, ale i praktické dovednosti studentů. Ke každé otázce si studenti podle zadání připraví praktické ukázky (kasuistiky, reflexe ze svých pedagogických deníků, portfolia, analýzy zpracovaných studií, excerpta ze studia primární a sekundární literatury, výchovné a metodické postupy apod.). Komise (zkoušející) posuzuje, jak je student schopen propojit teoretické znalosti a praktické zkušenosti (příklady). Posuzuje se adekvátnost příkladů, pochopení problematiky, vhodnost metodických postupů apod. Student si losuje jednu otázku z okruhu sociální pedagogiky a metodologie a jednu ze zbývajících okruhů.

Obecná část sociální pedagogiky

- 1) Sociální pedagogika jako vědní disciplína, její vztah k příbuzným a participujícím oborům (sociální práce, sociální a kulturní antropologie, sociální politika, sociální psychologie apod.). Vymezení sociální pedagogiky v současnosti (např. v ČR, SRN, Polsku, na Slovensku), aktuální oblasti jejího zájmu.
- 2) Historické aspekty vzniku a rozvoje sociální pedagogiky (např. J. J. Pestalozzi, G. A. Lindner, P. Natorp). Kořeny sociální pedagogiky v historických koncepcích dějin významných představitelů (např. úloha a význam františkánů, jezuitů), výchovné koncepce D. Bosca, A. S. Makarenka, E. T. Setona, R. Baden-Powela, J. Foglara apod. (*Předpokládá se znalost minimálně tří děl výše uvedených autorů a jejich filozoficko-pedagogický rozbor.*)
- 3) Vztah sociální pedagogiky a sociální práce (situace u nás, na Slovensku, v Polsku, SRN, tzv. anglosaské pojetí). Cíle, metody a prostředky sociální pedagogiky, její význam pro rozvoj pedagogické teorie a edukační praxe.
- 4) Pojetí a funkce výchovy (edukace) v životě člověka a ve společnosti (biologická a společenská determinace výchovy, vztah socializace a výchovy, průběh a obsah socializace, sociální role, historické proměny sociálních rolí, současné požadavky na výchovu pro naplňování sociálních rolí, teorie sociálního vyloučení apod.).
- 5) Základní rysy soudobé edukace a její globální, environmentální, teritoriální a lokální dimenze. Vzájemný vztah výchovy a prostředí, typologie prostředí, tzv. přirozená prostředí výchovy. (*Předpokládá se doložení vlivu prostředí na výchovu na základě studia primárních pramenů významných filozofů a pedagogů.*) Vztahy mezi základními faktory vývoje člověka (dispozice, materiální a sociální prostředí, výchova).
- 6) Profese (tzv. profesiogram) sociálního pedagoga. Vymezení jeho pracovních činností a kompetencí, přípravy a možností uplatnění. Pomáhající profese. (*Studenti si připraví konkrétní*

reflexe profese sociálního pedagoga ze svých pedagogických deníků, které sesbírali v rámci různých typů sociálně pedagogických praxí v průběhu svého studia.)

- 7) Výchova jako rozvoj základních kvalit osobnosti v profesi sociálního pedagoga. Výchova, vzdělávání, zájmové vzdělávání, edukace. Rozvoj a výchova jednotlivých kognitivních procesů (myšlení, vnímání, pozornosti, představivosti a paměti), rozvoj nadání a tvořivosti, rozvoj charakterových vlastností člověka. *(Student si připraví konkrétní ukázkou výchovných činností zaměřených na rozvoj jedné ze složek osobnosti včetně metodického rozboru.)*
- 8) Životní styl a jeho utváření, kvalita života. Vymezení pojmů, faktory utvářející životní styl, struktura životního stylu, výchovné metody a principy, význam rodinného společenství ve výchově ke zdravému způsobu života. *(Student doloží na konkrétní kasuistice, např. srovnání dvou výchovných rodinných modelů, příklady z praxe apod.)*
- 9) Definice, historie, metody a prostředky speciální pedagogiky, tendence vývoje. Ústavní péče, funkce výchovných, speciálních výchovných a diagnostických ústavů, specifikum pedagogické práce.
- 10) Integrace a její pojetí ve školní (speciální) pedagogice. Speciálně pedagogická diagnostika, základní diagnostické postupy ve výchovné práci pedagoga, vybrané diagnostické metody pro děti školního věku. Základní pojmy (anamnéza, katamnéza, diagnóza, životní příběh apod.), hlavní oblasti speciálně pedagogické diagnostiky školního věku (hrubá a jemná motorika, grafomotorika a kresba, lateralita, rozumové schopnosti, verbální a komunikační schopnosti, citový a sociální vývoj apod.) *(Teoretické pojednání student doplní praktickými příklady a vlastními záznamy z diagnostické činnosti, kterou absolvoval během souvislé praxe.)*
- 11) Andragogika, její význam a poslání, historické souvislosti. Nové trendy ve vzdělávání dospělých. Didaktické teorie vzdělávání dospělých *(didaktická kostka vzdělávání dospělých, didaktické metody a formy)*. Vzdělávání dospělých jako komunikační proces.
- 12) Vzdělávání dospělých jako součást volného času *(rekvalifikace, distanční formy studia, komerční nabídky a průmysl volného času, problematika zvyšujících se nároků na dospělého jedince v kontextu současné společnosti, atd.)* Sebevýchova a sebevzdělávání dospělých.
- 13) Fenomén stáří, problematika stáří a stárnutí *(psychické, sociální a fyzické hledisko, soužití generací, postavení seniorů ve společnosti, aj.)*, význam vzdělávání v postproduktivním věku. Univerzity III. věku, jejich význam a poslání.
- 14) Výchova versus terapie; pedagog versus terapeut (Rozdíly odlišující tyto činnosti: čím a jak působíme, na koho působíme, na co působíme, čeho chceme dosáhnout – účel, role, kdo působí, v jakých podmínkách - (prostředí)
- 15) Skupinová terapie (dynamika, koheze, parakomunikace, úvodní motivace klientů, přenos, metody komunikace, ukončení, follow efekt).
- 16) Současné směry (discendentní, dynamické, existenciální, gestalterapeutické, transakčně analytické, rogersovské pojetí, hlubinné, humanistické, kognitivně-behaviorální, videointerakční; rodinná terapie, direktivní x nedirektivní; terapie velkých skupin – kolektivní, ...) v psychoterapii.

Metodologická oblast sociální pedagogiky

- 17) Vztah mezi metodologií a sociální pedagogikou. Metodologie a výzkum sociálně pedagogické reality (rozdíl mezi přírodní a individuální realitou). Metodologické prostředky a cíle poznávání (epistemé, techné, doxa). Zkušenost a empirické metody, metody hermeneutiky.
- 18) Pojetí kvalitativního a kvantitativního paradigmatu. Analytické myšlení (statistická, kauzální, historiografická, soubory dat, vlastností, operacionalismus, práce s daty atd. Metodologické otázky sociální vědecké komunikace a interpretace. Typy teorií, výzkumných problémů, základní typy dat.
- 19) Kvalitativní metody a pedagogické a sociální jevy. Kvalitativní metody a teorie, její sociální pojetí. Terénní výzkum. Pojetí kategorie a její kódování, dimenze. Paradigmatický model kvalitativního výzkumu. Vztahy mezi kategoriemi, kontextuální podmínky pozorování. Induktivní

a deduktivní postupy. Teoretické rámce – konceptualizace příběhu. Znaky a vlastnosti teorie. Analytický pohled na jevy a procesy. Interakční vlivy a matice. Metoda záznamů a diagramů, postupy třídění jevů (dat). Vědecké zásady a empirické ukotvení kvalitativního výzkumu.

- 20) Principy kvalitativního výzkumu, výzkumný problém, zdroje výzkumných problémů, formulování výzkumných otázek. Teoretická citlivost, definice a její zdroje (vztah mezi tvořivostí a vědou), práce s literaturou, definice pojmů. Postupy kódování, otevřené kódování (definice, postupy, označování jevů, vytváření kategorií a jejich pojmenovávání, rozvíjení jejich vlastností a dimenzí, možné záznamy), axiální kódování (definice, paradigma, jev, příčinné podmínky, kontext, intervenující podmínky, následky, spojování a rozvíjení kategorií podle paradigmatu), selektivní kódování, definice, vyložení kostry příběhu a identifikace, popis a konceptualizace, vztah kategorií k centrální kategorii, seskupování kategorií, zakotvení teorie.
- 21) Kvantitativní metody a zkoumání pedagogických a sociálních jevů. **Pozorování** (dlouhodobé x krátkodobé, introspekce a extrospekce, přímé a nepřímé, standardizované a nestandardizované). Výsledky pozorování. Reliabilita a validita pozorování, možné zdroje chyb. **Rating** a jeho užití v pedagogickém výzkumu. Definice, kategoriální, numerická, posuzovací, grafická a kumulativní škála. Praktická konstrukce položek různého typu. **Dotazník (anketa)**. Druhy položek a jejich konstrukce, Likertova škála a škálové položky v dotaznících. Zásady konstrukce dotazníku (jasnost a srozumitelnost položek, jednoznačnost atd.). Kategorizace a systematizace získaných dat, třídění prvního, druhého a třetího stupně. Interpretace výsledků třídění.
- 22) **Rozhovor, interview, беседа** Druhy (výzkumný, diagnostický, psychotherapeutický). Formy rozhovoru (individuální, skupinový atd.). Výzkumná specifika rozhovorů. **Q-metodologie**. Význam a použití metody (některé možné příklady), tzv. q-typy, q-třídění, minimální q-třídění, třídění strukturované a nestrukturované. **Experiment**. Možné využití ve vědeckém výzkumu, druhy experimentu (laboratorní, simulační, přirozený, formující), pravidla pro realizaci experimentu.
- 23) Metody výzkumné a diagnostické (jejich vzájemné souvislosti a rozdíly). **Projektivní metody**. Výhody a nevýhody projekčních technik. Verbální metody (asociační experiment, testy nedokončených vět, projektivní interview. Grafické techniky (např. analýza kresby) a manipulační techniky (např. test ohýbání drátu, Lüscherův test). **Obsahová analýza**. Analýza osobní dokumentace, analýza školské a školní dokumentace, analýza odborného textu. **Sémantické metody**. Sémantický diferenciál, význam metody a možnosti využití, bipolární škály a faktor hodnocení, aktivity a potence (popřípadě i další). Konstrukce sémantického diferenciálu, grafické znázornění výsledků. **Metody měření sociálních vztahů**. Sociometrické techniky, SORAD, zkoumání preferenčních postojů. Pedagogická diagnostika ve výchovných činnostech. Role pedagoga při diagnostikování, metody použitelné při diagnostikování ve výchovných činnostech.

(Součástí každého okruhu ze sociálně pedagogické metodologie a diagnostiky je připravená analýza minimálně dvou kvalitativně a dvou kvantitativně orientovaných výzkumů a kasuistik z oblasti pedagogicko-psychologické diagnostiky. Každý student si připraví vlastní podklady. Je nepřípustné, aby se příklady opakovaly!)

Oblast pedagogiky volného času

- 1) Člověk, společnost a výchova ve volném čase. Pojetí a funkce volného času. Typologie volnočasových aktivit ve vztahu k věku, pohlaví, vzdělání, lokalitě a dalších proměnných. Aktivity ve volném čase, obsahová náplň, klasifikace, význam, metody a formy práce. Předmět, funkce, principy a metody výchovy ve volném čase.
- 2) Osobnost pedagoga (animátora) ve volném čase, styly vedení skupiny, klima ve skupině. Využití pedagogické diagnostiky při výchově ve volném čase. Animátor jako organizátor, chronologie přípravy celé akce, vyhodnocení, zpětné vazby, medializace atd.
- 3) Vznik a význam organizované činnosti ve volném čase v 19. – 20. stol. (YMCA, YWCA, Sokol, Junák, Pionýr, Česká tábornická unie, Liga lesní moudrosti atd.) Kritické zhodnocení vývoje po roce 1948. Přehled sdružení a organizací pečujících o výchovu ve volném čase ve vybraných evropských zemích.

- 4) Definice her a jejich atributy, výchovný význam her. Proč si (děti) lidé hrají? Teorie hry, jejich členění. Dějiny her, proměna funkcí, motivů, postojů a cílů her v jednotlivých vývojových etapách dějin pedagogiky. Hra v pedagogických koncepcích některých představitelů (Platón, Aristoteles, Quintiliánus, J. A. Komenský atd.) a využití hry v modelech alternativního vzdělávání. Výchovný systém E. T. Setona, A. B. Svojsíka, Jaroslava Foglara a jejich pojetí hry v mimoškolních organizacích. *(Předpokládá se znalost minimálně pěti děl výše uvedených autorů a pedagogický rozbor jejich díla.)*
- 5) Jak tvořit a obměňovat hry. Hry rozvíjející myšlenkové operace, především divergentní či laterální myšlení. Hry jako prostředek a předpoklad pro tvořivý život. Hra jako cesta k řešení životních problémů. Nebezpečí hráčství (tzv. gamblerské hry), vznik závislosti a současný stav v ČR, možná řešení problému. Hra jako významný prostředek omezující dětskou kriminalitu a řešící antisociální problémy mládeže.
- 6) Tzv. hry dlouhodobé (např. celotáborové a celoroční) při práci se stálými kolektivy. Práce s literárními předlohami a jejich přeměna v motivační kostru her. Hra v pojetí globální výchovy, tzv. hry simulační a hry ekologické, výchova k trvale udržitelnému životu, hry jako prostředek k pochopení systémových vztahů v přírodě a na celém světě. *(K otázkám č. 4, 5 a 6 studenti předloží vlastní kartotéku her a na třech konkrétních příkladech doloží výchovný význam hry z vybrané oblasti rozvoje osobnosti.)*
- 7) Příprava a vedení akcí (výchovy, tábory a pod.). Zajišťování akce v různých oblastech: výchovné, personální, hospodářsko-ekonomické, zdravotní, technické apod.
- 8) Právní předpisy, zákony, vyhlášky a normy při práci s dětmi a mládeží a při pořádání rozličných akcí. Bezpečnostní předpisy, Hygienické směrnice, Lesní zákon atd.
- 9) Význam zážitku pro výchovu ve volném čase. Emoční prožívání z hlediska ontogeneze, subjektivní a objektivní nebezpečí při výchově zážitkem, zážitková terapie, význam pro primární sociální prevenci. K. Hahn a pedagogika zážitku, koncepce prožitkové terapie. *(Student si předem připraví náčrt týdenní akce (tábora, kurzu apod.) včetně úvahy o programu a dalším organizačním zabezpečení. Vztahuje se k otázkám 7, 8 a 9)*

Oblast sociální patologie

- 10) Sociální patologie, deviace – definice, vymezení. Teorie sociálních deviací. Norma a řád ve společnosti. Sociálně patologické jevy a sociální kontrola. Záškoláctví jako specifický jev ve školním prostředí. Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava, prevence. Význam a pozice výchovného poradce ve školním prostředí, řešení sociálních problémů a vztahů. *(Student si k otázce připraví řešení modelového případu sociální patologie z pozice výchovného poradce na základní škole – vymezení problému, možné strategie řešení, zainteresování odborníci a instituce.)*
- 11) Agrese a šikana mezi dětmi. Vymezení, aktéři, etiologie, klasifikace, postup při řešení, prevence. Vliv prostředí na vznik šikany. Kriminalita a delikvence jako závažná forma sociální patologie. Vymezení, etiologie, klasifikace, náprava, prevence. Sociální důsledky pro dítě (mladistvého). *(Student předloží vypracovaný projekt primární prevence vymezených negativních společenských jevů pro realizaci ve vybraném odborném zařízení a s vymezením konkrétní věkové skupiny a obhájí jeho strategii.)*
- 12) Drogy jako aktuální hrozba v životě jedince (dítěte). Analýza, prevence, náprava. Vymezení drogové závislosti a možnosti jejího vzniku u dětí. Pravidla, koncepce primární drogové prevence; protidrogová výchova. *(Student předloží vypracovaný projekt primární drogové prevence pro realizaci ve vybraném odborném zařízení a s vymezením konkrétní věkové skupiny a obhájí jeho strategii.)*
- 13) Pedagog a jeho kompetence v oblasti sociálních patologií. Postavení a úkoly výchovně-vzdělávacích institucí při prevenci a nápravě sociálně-patologických jevů. Systém pedagogicko-psychologického poradenství v oblasti sociálních patologií. *(Vypracování modelové strategie řešení konkrétního sociálně patologického jevu s jasným vymezením role sociálního pedagoga při řešení vybraného problému a jeho spolupráce s odbornými pracovníky.)*

- 14) Nástin dalších sociálně patologických jevů ohrožující jedince a společnost (poruchy chování, závislosti, bezdomovectví, prostituce, rozvodovost, násilí v rodině, agrese, xenofobie, rasismus, suicidalita; extrémní hnutí, sekty a kultury, negativní vliv společnosti masmédií, globalizace) Sociální důsledky ve vztahu k jedinci i společnosti. Možnosti řešení, sociální pomoci, předcházení. *(Prezentovat kazuistiku vybraného jevu ve společnosti a jeho negativní důsledky pro osobnost jedince, rodiny, event. společnosti.)*

Oblast sociální práce

- xv. Sociální práce; definice, význam pro jedince a společnost, postavení v systému věd, tři základní paradigmaty sociální práce; rozdělení sociálních potřeb a otázky sociálního fungování; etický kodex sociálního pracovníka, základní práva a povinnosti sociálního pracovníka a klienta, kritéria vztahu mezi sociálním pracovníkem a klientem.
- 16) Vývoj sociální práce ve světě a u nás, významné mezníky z historického hlediska, významní představitelé. *(Stručná charakteristika jednotlivých období – od středověku a až po současnost, situace u nás v období první republiky, během normalizace a po roce 1989. Uveďte významná díla z oblasti sociální práce a jejich autory.)*
- 17) Charakterizujte metody sociální práce; skupinová práce, terénní sociální práce, případová studie, krizová intervence, streetwork, mediace a probace, práce s rodinou, aj. *(K jednotlivým metodám uvádějte simulační příklady z praxe, charakterizujte možnou klientelu.)*
- 18) Charakteristika extrémních a problémových životních situací a zásahy v rámci sociální práce. Sociální problémy jednotlivců, rodin a určitých skupin ve společnosti; *bezdomovectví, složité situace v životě ženy, děti a mládež jako ohrožené skupiny, lidé s odlišnou sexuální orientací, uprchlictví, problémy seniorů, prostituce, sekty, romská problematika, aj. Nároky sociální práce a syndrom vyhoření.*
- 19) Sociální prevence, definice, základní úkoly, prostředky, druhy podle obsahového zaměření a okruhu adresátů, pojetí prevence v našich podmínkách. Velká témata sociální práce ve světě *(uveďte a charakterizujte)*, stručné zamyšlení nad vývojem do budoucnosti.

Oblast multikulturní výchovy

- 20) Multikulturní výchova – význam a poslání, základní pojmy a problémy multikulturní výchovy *(stručně charakterizujte vybrané pojmy - rasismus, xenofobie, předsudek, holocaust, antisemitismus, kulturní šok, migrace)*, rozdíl mezi multikulturní a interkulturní výchovou, problematika předsudků a stereotypů – vybrané příklady ze světa i od nás. *(Navrhněte podobu multikulturní výchovy jako výchovy proti rasismu a k toleranci – oblast volného času.)*
- 21) Národnostní menšiny u nás a jejich situace z hlediska historie a současnosti *(uveďte národnostní menšiny žijící na našem území a dvě vybrané charakterizujte v souvislosti s pojmy asimilace a integrace)*. Romové a soužití s majoritní většinou. Romové a multikulturní výchova.
- 22) Otázka antisemitismu v historii a v současném světě; diskriminace některých skupin ve společnosti *(homosexuální menšiny, diskriminace žen, projevy netolerance vůči handicapovaným občanům, aj)*. Projevy extremismu, význam prevence ve školní a volnočasové výchově.
- 23) Migrace obyvatelstva – historie a současnost ve světovém kontextu a u nás. Azylová politika našeho státu, situace migrujících cizinců přicházejících na naše území a jejich možná integrace.
- 24) Výchova k toleranci a proti rasismu jako nezbytná součást vychovatelské a učitelské profese. Deklarace lidských práv. Sociální pedagogika a multikulturní výchova – navrhněte možný model integrace těchto disciplín.

Oblast sociální politiky

- 25) Podstata a cíle sociální politiky v České republice, typy sociální politiky, model sociální politiky v ČR a ve státech Evropské unie. Cíle sociální politiky státu blahobytu (welfare state), krize státu blahobytu.

- 26) Základní principy sociální politiky, fenomén blahobytu a chudoby, koncepce sociálního zabezpečení v ČR, problematika menšin a sociální politika státu.
- 27) Principy státní politiky zaměstnanosti v ČR, zdravotní politika, rodinná politika, vzdělávací politika, bytová politika.
- 28) Zákony v oblasti sociální politiky, sociální politika a sociální péče, politika životního prostředí. Gender mainstreaming – rovné příležitosti pro muže a ženy, neziskové organizace a jejich úloha v sociální politice státu, Charta základních práv EU, ochrana lidských práv v ČR (Charta základních práv a svobod, Úmluva o právech dítěte).
- Studenti předloží portfolio nejméně tří prací vybraných z těchto témat:
1. Manželství, rodina a rodinná politika státu
 2. Mateřství dnes?
 3. Rovnoprávnost, feminismus, vyrovnávání příležitostí
 4. Integrace a inkluze v sociální politice
 5. Znevýhodněné osoby na trhu práce v ČR a ve státech EU (např. projekt EQUAL)
 6. Řeší sociální politika také globální problémy?
 7. Sociální politika v programech politických stran
 8. Je dnešní společnost společností vzdělanosti a informací?
 9. Kvalita života z pohledu sociální pedagogiky
 10. Program Zdraví pro všechny ve 21. století

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA – obecná část

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0917-5.
- BAKOŠOVÁ, Z. *Sociální pedagogika*. Vybrané problémy. Bratislava : FF UK, 1994.
- BENEŠ, M. *Úvod do andragogiky*. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-381-4.
- BERGER, P. I.; LUCKMAN, T. *Sociální konstrukce reality*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998. 2448 s. ISBN 80-7178216-5.
- BLÁHA, A. I. *Dítě a prostředí*. - Praha : Státní nakladatelství, 1933.
- BLÍŽKOVSKÝ, B. *Systémová pedagogika pro studium a tvůrčí praxi*. Ostrava : Amosium, 1992. ISBN 80-85498-18-9.
- HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha : Panorama 1989.
- HOPF, A. *Sociální pedagogika pro učitele*. 1. vyd. Praha : UKP PdF, 2001. 181 s. ISBN 80-7290-053-6.
- HRADEČNÁ, M. a kol. *Vybrané problémy sociální pedagogiky*. Praha : UK, 1995. ISBN 80-7184-015-7.
- JŮVA, V. sen. & jun. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno : Paido, 1997. ISBN 80-85931-43-5.
- JŮVA, V. a kol. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno : Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- Dětská práva*. Dokument OSN. Praha, PÚ JAK 1991.
- KOMENSKÝ, J. A. *Didaktické spisy*. Praha : SPN, 1954 (a pozdější vydání).
- KRATOCHVÍL, S. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Praha : Galén, 1995. ISBN 80-85824-20-5.
- KRATOCHVÍL, S. *Základy psychoterapie*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-657-8.
- KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. *Člověk - prostředí, výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. 1. vyd. Brno : Paido, 2002. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.
- KUHN, T. S. *Struktura vědeckých revolucí*. Praha : OIKOYMENH, 1997. 206 s. ISBN 80-86005-54-2.
- MAŇÁK, J. a kol. *Kapitoly z metodologie pedagogiky*. Brno : MU, 1994.
- MAREŠ, J., KŘIVOHLAVÝ, J. *Komunikace ve škole*. Brno : MU, 1995. ISBN 80-210-1070-3.

- MORGAN, D. L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno : PÚAV, 2001. 99 s. ISBN 80-85834-77-4.
- MRHAČ, J. *Řízení výchovy a vzdělávání*. Ostrava : OU, 1997. ISBN 80-7042-115-0.
- MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. - Brno : Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5.
- NOVOTNÁ, V., Schimerlingová, V. *Sociální práce, její vývoj a metodické postupy*. Praha : UK, 1992. ISBN 80-7066-483-5.
- MUŽÍK, J. *Andragogická didaktika*. Praha : Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-52-3.
- PARRY, J., CARRINGTON, G. *Čelíme šikanování*. Praha : IPP, 1995.
- PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava : Amosium, 1995. ISBN 80-85498-27-8.
- PELIKÁN, J. *Základy pedagogického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998.
- PIPEKOVÁ, J. a kol. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno : Paido, 1996. ISBN 80-85931-65-6.
- POPPER, K. R. *Logika vědeckého zkoumání*. 1. vyd. Praha : Oikoymenth, 1997. s. 617. ISBN 80-86005-45-3.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-170-3.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace*. Brno : CDVU MU, 1996. ISBN 80-210-1333-8.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky. Úvod do studia oboru*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
- PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě: Základy mezinárodní komparace vzdělávacích systémů*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-290-4.
- PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha : Portál, 2001.
- PRŮCHA, J. - WALTEROVÁ, E. - MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1995, 1998, 2001.
- PŘADKA, M.; KNOTOVÁ, D. *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. - Brno : Masarykova univerzita, 1998. ISBN 80-210-1946-8.
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha : SPN, 1992.
- SPOUSTA, V. a kol. *Teoretické základy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1994. ISBN 80-210-1007-X.
- SPOUSTA, V. a kol. *Metody a formy výchovy ve volném čase*. Brno : MU, 1994. ISBN 80-210-1275-7.
- Sociální a kulturní antropologie.. Sociologický ústav AV ČR . Praha : Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-29-X.*
- Sociologické pojmosloví. Sociologický ústav AV ČR . Praha : Sociologické nakl. Slon, 2000. ISBN 80-85850-03-6.*
- STRAUSS, A.; CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu*. 1. vyd. Brno : Sdružení podané ruce, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
- STŘELEČEK, S. a kol. *Kapitoly z rodinné výchovy*. Praha : Fortuna, 1992. ISBN 80-85298-84-8.
- SVĚTLÍK, J. *Marketing školy*. Zlín : EKKA, 1996. ISBN 80-902200-8-8.
- SVOBODOVÁ, J. - JÚVA, V. *Alternativní školy*. Brno : Paido, 1996. ISBN 80-85931-19-2.
- VELINSKÝ, S. *Individuální základy sociální pedagogiky - pokus o vymezení oboru a úkolu*. - Brno : Nové školy, 1927.
- VÍTKOVÁ, M. *Integrativní školní (speciální) pedagogika*. Brno : MSD, 2003. ISBN 80-214-2359-5.
- VÍTKOVÁ, M. (ed.) *Otázky speciálně pedagogického poradenství. Základy, teorie, praxe*. Brno : MSD, 2003. ISBN 80-86633-08-X.
- VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O.; SOUKUP, V. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha : SLON a AV ČR, 2000. s. 175, ISBN 80-85850-29-X.

Základní literatura z oblasti PEDAGOGIKY VOLNÉHO ČASU

- MILLAROVÁ, S. *Psychologie hry*. Praha : Panorama, 1978. 353 s.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství*. Brno : Paido, 2002. ISBN 80-7315-006-9.

NĚMEC, J. a kol. *Kapitoly ze sociální pedagogiky a volného času*. Brno : Paido, 2002. ISBN 80-7315-012-3.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha : Portál, 1999. (a pozdější vydání). ISBN 80-7178-295-5.

PŘADKA, M. a kol.: *Kapitoly ze sociální pedagogiky*. Brno : MU, 1998. ISBN 80-210-1946-8.

PŘADKA, M. *Kapitoly z dějin sociální pedagogiky*. Brno : MU, 1998.

VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V. *Základy pedagogiky volného času*. Brno : Paido, 1995. ISBN 80-901737-9-9.

Virtuální studovna katedry sociální pedagogiky PdF MU [online] <http://www.ped.muni.cz/wsocedu/>

Informační centrum pro dětskou rekreaci [online] <http://www.borovice.cz/>

Informační systém mládeže [online] <http://www.adam.cz/>

Informačních server pro příznivce prožitkových sportů [online] <http://www.outdoor.cz/>

Server prvního lanového centra v ČR [online] <http://www.lanovecentrum.cz/>

Základní literatura z oblasti METODOLOGIE SOCIÁLNÍ a PEDAGOGICKÉ

PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha : Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.

STRAUSS, A., CORBINOVÁ, J. *Základy kvalitativního výzkumu. Postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Boskovice : Albert 1999. ISBN 80-85834-60-X.

POPPER, K., R. *Logika vědeckého bádání*. Praha : OIKOYMENH 1997. ISBN 80-86005-45-3.

KERLINGER, FRED, N. *Základy výzkumu chování : pedagogický a psychologický výzkum : Foundations of behavioral research (Orig.)*. 1. vyd. Praha : Academia, 1972. 705 s.

LEVY, DAVID, J.: *Realismus. Pojednání o interpretaci a společenské realitě*. Brno : Proglas, 1993. 189 s.

GOULD, STEPHEN, J.: *Jak neměřit člověka*. (Pojednává o výzkumu a jejich důsledcích v sociální realitě). Praha : Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-168-9.

HENDL, J.: *Úvod do kvalitativního výzkumu*. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-549-3.

Doplňující literatura:

GAVORA, P. *Výzkumné metody v pedagogice : příručka pro studenty, učitele a výzkumné pracovníky*. Brno : Paido, 1996. 130 s. ISBN 80-85931-15.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2000. 207 s. ISBN 80-85931-79-6.

CHRÁSKA, M. *Základy výzkumu v pedagogice*. Olomouc : Vydavatelství Univerzity Palackého, 1998. 257 s. Obsahuje bibliografii. ISBN 80-7067-798-8.

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PATOLOGIE

ČECH, T. *Škola a sociálně patologické symptomy v projevech žáků*. In STŘELEČEK, S. (ed.) *Studie z teorie a metodiky výchovy*. Brno : MSD, 2002. ISBN 80-86633-00-4.

HRČKA, M. *Sociální deviace*. Praha : Sociologické nakladatelství, 2001. ISBN 80-85850-68-0.

KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-71781-231.

MATOUŠEK, O.; KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-7178-226-2.

MÜHLPACHR, P. *Sociální patologie*. Brno : MU, 2001. ISBN 80-210-2511-5.

NEŠPOR, K. *Návykové chování a závislost*. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-432-X.

ONDREJKOVIČ, P. aj. *Sociálna patológia*. Bratislava : Veda, 2001. ISBN 80-224-0685-6.

ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha : Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha : Portál, 1999. ISBN 80-7178-214-9.

Základní literatura z oblasti MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

PRŮCHA, J. *Multikulturní výchova*. 1. vyd. Praha : ISV, 2001. 211 s. ISBN 80-85866-72-2.

ŠIŠKOVÁ, T. *Výchova k toleranci a proti rasismu*. 1. vyd. Praha : Portál, 1998, 203. s. ISBN 80-7178-285-8.

ŘÍČAN, P. *S Romy žít budeme – jde o to jak*. Praha : Portál, 1998. 1. vyd. 144 s. ISBN 80-7178-250-5.

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ PRÁCE

KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-318-8.

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

MATOUŠEK, O. a kol. *Metody a řízení sociální práce*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-548-2.

MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 1998. ISBN 80-71782-262.

MATOUŠEK, O. *Práce s rizikovou mládeží*. Praha : Portál, 1996. ISBN 80-7178-064-2.

Základní literatura z oblasti SOCIÁLNÍ POLITIKA

HAMERNÍKOVÁ, B. *Financování ve veřejném a neziskovém nestátním sektoru*. Praha : Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-902752-3-0.

KREBS, V., DURDISOVÁ, J., POLÁKOVÁ, O., ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*. Praha : CODEX, 1997. ISBN 80-85963-33-7.

MACHONIN, P. *Výzvy pro sociální politiku v České republice*. Praha : VÚPSV 2000.

PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Znevýhodněné osoby na trhu práce v kontextu národní a evropské spolupráce*. BRNO : PAIDO 2003. ISBN 80-7315-048-4.

POTUČEK, M. a kol. *Vize rozvoje ČR do roku 2015*. Praha : Gutenberg, 2001. (www.vize-cr.fsv.cuni.cz).

SCHAAD, M. *Neziskové organizace v ekonomické teorii. Analýza vývoje a motivace bezplatných dobročinných aktivit*. Brno : MU, 1998. ISBN 80-210-1971-9.

VEČEŘA, M. *Sociální stát. Východiska a přístupy*. Praha : Slon, 2001. ISBN 80-85850-16-8.

Zákony: o sociálním zabezpečení, o životním minimu, o státní podpoře, o svobodném přístupu k informacím atd.

www.mpsv.cz

www.fhs.jinonice.cuni.cz

www.europa.eu.int

www.ecn.cz

PEDAGOGIKA

1. Charakteristika základních pedagogických kategorií: cíl, didaktické prostředky, výukové metody, podmínky edukace, organizační formy výuky, didaktické principy.
2. Pedagogika jako věda, její struktura, členění pedagogických disciplín, znaky výchovy, vědy pomocné a hraniční. Vztah pedagogické teorie a praxe, charakteristika rozdílů vědy o výchově-filozofie výchovy-praktické pedagogiky (Brezinka)
3. Didaktické teorie učení a soudobé teorie vzdělávání (příklady, představitelé, principy).
4. Předmět, význam a obsahové zaměření filozofie výchovy. Čeští představitelé filozofie výchovy (Palouš, Patočka, Uher).
5. Komparace přístupu duchovědné a empirické (pozitivisticky orientované) pedagogiky. Představitelé, význam, klíčové pojmy (Dilthey, Gadamer, Velinský, Příhoda ad.).
6. Historicko-sociální podmíněnost výchovy v antice. Charakteristika výchovy v klasickém období Řecka - Athény, Sparta. Doba helénismu a výchova v antickém Římě (představitelé). Sociální aspekty ve výchově (náhledy na společnost a na výchovu mládeže, společenské postavení muže-ženy-dítěte, ideály, hodnoty).
7. Antičtí řečtí myslitelé o výchově (Sokratés, Platón, Aristotelés, sofisté).
8. Charakteristika výchovy v období středověku v Evropě: vývoj vzdělanosti, centra vzdělanosti, působení církevních Otců, vzdělanost na dvoře Karla Velikého.
9. Znaky rytířské kultury, způsoby trávení volného času ve středověku (lov, divadlo, sport, deskové hry, tělesné rozkoše).
10. Znaky scholastiky a její představitelé (Petr Abélard, Tomáš Akvinský). Vznik a charakteristika univerzit.
11. Doba reformace a protireformace na pozadí výchovy: přínos Jednoty bratrské, jezuitů a piaristů pro rozvoj české vzdělanosti. Působení protestantů a katolíků ve vzdělávání lidových vrstev.
12. Renesanční myslitelé o výchově, vliv humanismu (Vittorino da Feltre, Thomas More, Erasmus Rotterdamský), společenské a kulturní změny v novověku.
13. Filosofické a pedagogické myšlenky, význam a pansofické snahy Jana Amose Komenského.
14. Charakteristika společenských změn v osvícenství, pedagogické myšlenky a činnost následujících představitelů: Jean Jacques Rousseau, Johann Bernhard Basedow, Johann Heinrich Pestalozzi.
15. Vliv průmyslové a vědeckotechnické revoluce na sociální poměry ve společnosti, utopičtí socialisté (pedagogické myšlenky a činnost Roberta Owena). Herbartismus (obecná charakteristika, význam).
16. Podstata hnutí nové výchovy a reformní pedagogiky. Hlavní směry alternativních škol v zahraničí: pragmatická pedagogika, daltonský plán, waldorfské školy, montessoriovské školy, jenský plán. Představitelé: John Dewey, Rudolf Steiner, Maria Montessori, Peter Petersen, Célestin Freinet.
17. Hlavní směry alternativních škol v českých zemích, představitelé (František Bakule, Gustav Adolf Lindner, Inocenc Arnošt Bláha, Stanislav Velinský, Přemysl Pitter)
18. Náhledy a praxe světových sociálních pedagogů (Don Bosco, Lev Nikolajevič Tolstoj, Anton Semjonovič Makarenko, Janusz Korczak, Alexander Sutherland Neill)
19. Předmět, funkce, metody a význam komparativní pedagogiky. Mezinárodní instituce a odborné publikace v oblasti komparativní pedagogiky. Význam indikátorů, klasifikace ISCED, příklad konkrétních výzkumných projektů (TIMMS, IALS atp.). Evropská dimenze ve vzdělávání.
20. Kurikulum v mezinárodním pohledu, trendy, problémy, perspektivy vzdělávání. Funkce, obsah, struktura vzdělávacích normotvorných dokumentů (RVP, ŠVP, Bílá kniha).

21. Učitel. Pedagogické a organizační kompetence učitele. Charakteristiky učitelské profese (typologie, pedagogická způsobilost, syndrom vyhasínání). Vzdělávání učitelů. Příprava učitele na výuku. Vztah učitel - žák jako vztah subjektů vzdělávání.
22. Žák jako subjekt a objekt edukace, podmíněnost genetická, kulturní, sociální, kognitivní, afektivní. Učební styly žáků. Školní ne/úspěch žáka, selhání, školní prospěch, školní zdatnost žáka. Didaktické testy.
23. Škola jako součást společnosti. Škola jako organizace a pospolitost. Škola jako výchovná, kulturní a sociální instituce. Transformace české školy po r. 1989 (charakteristika změn české školské soustavy).
24. Výchova v rodině, enkulturace, socializace jedince, spolupráce rodiny a školy. Problém výchovy dítěte v neúplné rodině. Rozdíl mezi tzv. tradiční a postmoderní rodinou v rámci výchovy.
25. Vzdělání a sociální spravedlnost. Rovný přístup ke vzdělání. Vzdělanostní znevýhodnění vlivem socioekonomického prostředí. Sociální, jazyková a kognitivní determinovanost vzdělávání (Jensenova teorie deficitu, Bernsteinova teorie determinovanosti, Bloomova teorie kognitivních determinant, teorie kulturního kapitálu - Bourdier).

Literatura:

- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Praha: Portál, 1998.
- BREZINKA, W. *Východiska k poznání výchovy*. Brno: L. Marek, 2001.
- CIPRO, M. *Galerie světových pedagogů*. Praha: M. Cipro, 2002.
- ČERNOUŠEK, M. *Psychologie životního prostředí*. Praha, 1986.
- HORKÁ, H. *Výchova pro 21. století*. Brno: Paido, 2000.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha: Portál, 2002.
- KARNSOVÁ, M. *Jak budovat dobrý vztah mezi učitelem a žákem*. Praha: Portál, 1994.
- KOLÁŘ, Z., NAVRÁTIL, S., ŠIKULOVÁ, R. *Školní hodnocení a jeho současné problémy*. Ústí nad Labem: UJEP, 1998.
- KUČERA, Z., ŠTVERÁK, V. *Chrestomatie z dějin pedagogiky*. Praha: Karolinum, 1999.
- KUČEROVÁ, S. *Člověk – hodnoty – výchova*. Prešov: ManaCom, 1996.
- MAREŠ, J. *Styly učení žáků a studentů*. Praha: Portál, 1998.
- MOŽNÝ, I. *Česká společnost. Nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života*. Praha: Portál, 2002.
- NĚMEC, J. *S hrou na cestě za tvořivostí*. Brno: Paido, 2004.
- NĚMEC, J. *Od prožívání k požitkářství: výchovné funkce hry a její proměny v historických koncepcích pedagogiky*. Brno: Paido, 2002.
- PALOUŠ, R. *K filozofii výchovy*. Praha: SPN, 1991.
- PASCH, M. a kol. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*. Praha: Portál, 1998.
- PATOČKA, J. *Filozofie výchovy*. Praha: PdF UK, 1997.
- PELCOVÁ, N. *Vzorce lidství: filosofie o člověku a výchově*. Praha: ISV, 2001.
- PETRUSEK, M., MAŘÍKOVÁ, H., VODÁKOVÁ, A. *Sociální a kulturní antropologie*. Praha: Slon, 2000.
- PETRUSEK, M., MILTOVÁ, A., VODÁKOVÁ, A. *Sociologické školy, směry a paradigmaty*. Praha: Slon, 2000.
- POL, M. *Škola: organizace běžná, specifická či snad pospolitost?* In: *Studia paedagogica*, roč. 1998-1999. U 3-4. Brno: FF MU, 2000, s. 59-80.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha: Portál, 1998.
- PRŮCHA, J. *Pedagogická evaluace*. Brno: MU, CDV, 1996.
- PRŮCHA, J. *Učitel. Současné poznatky o profesi*. Praha: Portál, 2002.
- PRŮCHA, J. *Vzdělávání a školství ve světě*. Praha: Portál, 1999.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2005.

- SCHOENEBECK, H. *Život s dětmi bez výchovy*. Pardubice: UP, 1997.
- SINGULE, F. *Současné pedagogické směry a jejich psychologické souvislosti*. Praha: SPN, 1992.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. Praha: ISV, 1999.
- SKALKOVÁ, J. *Pedagogika a výzvy nové doby*. Brno, 2004.
- SOLFRONK, J. *Zkoušení a hodnocení žáků*. Praha: PdF UK, 1996.
- SOUKUP, V. *Dějiny antropologie*. Praha: Karolinum, 2004.
- STARK, S., DEMJANČUK, N., DEMJANČUKOVÁ, D. *Kapitoly z filozofie výchovy*. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2003.
- SVOBODOVÁ, J., JŮVA, V. jun. *Alternativní školy*. Brno: Paido, 1996.
- SUP, J. *Predikce studijní úspěšnosti jako specifická součást řízení vých.-vzd. procesu*. Praha: SPN, 1986.
- SUP, J. *Cvičení vybraných pedagogických dovedností učitele*. Brno: VUT, 1988.
- THOMPSON, J. B. *Média a modernita*. Praha: Karolinum, 2004.
- TONUCCI, F. *Vyučovat nebo naučit?* Praha: PdF UK, 1991.
- TRETERA, I. *Nástin dějin evropského myšlení. Od Thaleta k Rousseauovi. ?*
- WALTEROVÁ, E. *Kurikulum: Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Brno: MU, 1994.
- www.msmt.cz
- www.uiv.cz
- www.vup.praha.cz
- Bílá kniha. Národní program rozvoje vzdělávání v ČR*. Praha: MŠMT, 2001.
- Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP, 2003.
- Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.
- Vzdělání a sociální spravedlnost v zemích OECD. Praha: Gnosis, 1998.*

**Okruhy pro SZZ oboru Sociální pedagogika a volný čas
(bakalářské studium)**

APLIKOVANÁ PSYCHOLOGIE

01. Psychologie a její vývoj, vymezení a společenské úkoly. Hlavní psychologické obory a jejich charakteristika. Praktické úkoly psychologie. Profese psychologa. Etický kodex psychologa.
02. Hlavní psychologické disciplíny a vztah psychologie k jiným vědám, zejména k filozofii, pedagogice, sociologii, biologickým vědám a medicíně. Příklady využití psychologie v těchto oblastech. Využití psychologie v sociální pedagogice.
03. Základní psychologické koncepce: hlubinná psychologie, tvarová psychologie, behaviorismus, fyziologie vyšší nervové činnosti, humanistická psychologie, transpersonální psychologie a jejich současné hodnocení.
04. Poznávací (kognitivní) procesy. Čítí, vnímání, představivost, fantazie, obrazotvornost. Kategorie asociace. Asociační zákony. Kognitivní styl. Kognitivní psychologie. *(Využití diagnostikovaného kognitivního stylu při doučování klienta.)*
05. Myšlení a řeč. Názorné a nenázorné v kognitivních procesech. Myšlenkové operace. Konvergentní a divergentní myšlení. Kognitivní styl. Poruchy poznávacích procesů. *(Objasněte možnosti a úskalí globálního čtení.)*
06. Psychologie řeči. Řeč a jazyk. Poruchy řeči z psychologického hlediska. Afázie. Kultura řečového projevu. *(Popište práci s piktogramy u řečově postiženého klienta.)*
07. Psychologie paměti. Fáze, druhy a typy paměti. Paměť a učení. Dlouhodobá a krátkodobá paměť. Aktivní paměť. Zapamatování a zapominání. Trénink paměti. Poruchy paměti. *(Jakým způsobem můžeme v rámci volnočasových aktivit rozvíjet paměť klient.)*
08. Kategorie učení v psychologii. Druhy učení. Učení a motivace. Zákony učení. Transfer. Teorie učení. Utváření návyků, vědomostí a dovedností. Psychologické otázky poruch učení.
09. Pozornost a vědomí, jejich vymezení v psychologii. Vlastnosti pozornosti. Úmyslná a neúmyslná pozornost. Stupně vědomí. Poruchy vědomí a pozornosti. *(Přibližte možnosti, strategii a metody práce s hyperaktivním dítětem.)*
10. Kategorie osobnosti v psychologii. Některé teoretické koncepce osobnosti. Struktura osobnosti. Vlastnosti osobnosti. Vrstvy osobnosti. Typologie osobnosti.
11. Emoce, chápání emocí a citů v psychologii. Psychofyziologie emocí. Klasifikace emocí. Afekt a nálada. Poruchy emocionality. Kultivace emocí. *(Porovnejte pojmy emoční inteligence a inteligenční kvocient.)*
12. Motivace. Aktivační faktory osobnosti (zájmy, potřeby, hodnoty, ideály). Motivy a jejich klasifikace. Pojem incentive. Aspirace. *(Objasněte motivační aspekt hodnotové orientace u konkrétního klienta, se kterým jste se setkal/a na praxi.)*
13. Schopnosti. Klasifikace schopností. Vlohy a schopnosti. Nadání, talent. Inteligence. Měření inteligence. Poruchy schopností. Mentální retardace. Psychologie tvořivosti. *(Popište pracoviště pro mentálně postižené jedince, se kterými jste se setkal/a během studia sociální pedagogiky.)*
14. Temperament a charakter. Používání těchto pojmů v psychologii. Klasifikace temperamentu. Vývoj charakteru. Charakterové vlastnosti. Vůle a rozhodování. Kultivace temperamentu, charakteru a vůle. *(Přibližte možnosti kultivace vůle v práci sociálního pedagoga.)*
15. Kategorie vývoje v psychologii. Předmět ontogenetické psychologie. Zákony vývoje. Biologické a sociální ve vývoji člověka. Periodizace psychického vývoje. *(Vysvětlete podrobně Eriksonovu periodizaci psychického vývoje.)*
16. Socializace. Jedinec a sociální prostředí. Zákonitosti socializace. Sociální chování. Sebepojetí, sebepoznávání a sebeuvědomování. *(Vyjmenujte dvě diagnózy klientů, u kterých probíhá vývoj sebeuvědomování odlišně.)*

17. Období novorozence, kojence a batolete z hlediska psychologie. Deprivace a subdeprivace. Psychologické charakteristiky předškolního věku. Dětská hra a kresba. Školní zralost. *(Přibližte možnosti práce sociálního pedagoga s dětmi předškolního věku.)*
18. Psychologické otázky období mladšího školního věku a pubescence. Psychologie morálního vývoje. Diagnostika psychického vývoje. *(Zamyslete se nad možnostmi využití PC v diagnostice dospívajících.)*
19. Sociální skupina, její struktura a dynamika. Klasifikace skupin. Sociální situace. Sociální role. Sociální dovednosti. Sociometrie. *(Objasněte úskalí interpretace sociometrických dat ve školní třídě a následné možnosti terapie skupiny.)*
20. Sociální percepce. Percepční stereotypy. Atribuce. Utváření obrazu o jiném člověku. Postoje a jejich funkce. Formování a změny postojů.
21. Psychologie adolescence, rané dospělosti a dospělosti. Profesionální orientace. Psychologické otázky sexuality a její vývoj. *(Pokuste se popsat na základě zkušeností z praxe vývoj identifikace s rolí u jednoho k...*
22. Psychologie a psychohygienu rodiny. Konstelace členů rodinné struktury. Typologie rodin. Diagnostika rodiny. *(Působení sociálního pedagoga v azylových domech pro matky v tísní.)*
23. Psychologie stárnutí. Stárnutí a psychické funkce. Aktivní stáří. Normální a patologické stárnutí. Sociálně-psychologické problémy stárnutí. *(Uplatnění sociálního pedagoga v Domově důchodců, možnosti práce sociálního pedagoga v LDN a hospicích.)*
24. Sociální komunikace. Verbální a nonverbální komunikace. Analýza komunikace. Pravidla efektivní komunikace. Psychologické aspekty sebeprosazování. *(Základní principy videotréninku interakcí VTI.)*
25. Náročné životní situace a jejich zvládnutí. Únava. Druhy únavy. Princip odpočinku a relaxace. Konflikty a frustrace. Stres. Syndrom vyhoření (burnout). *(Prevence burnout syndromu v práci sociálního pedagoga.)*
26. Patopsychologie a její předmět. Vztah patopsychologie a psychopatologie. Etiologie. Pojetí normality. Psychologie sluchového a zrakového postižení. Poruchy centrální nervové soustavy. Lateralita.
27. Kategorie zdraví. Adaptace a maladaptace. Poruchy chování. Poruchy osobnosti. Agresivita. Neurózy, jejich vymezení, projevy a klasifikace. Význam prevence. *(Uveďte konkrétní případ maladate v vlastní praxi způsobený příslušností člověka k jinému etniku.)*
28. Poznávání osobnosti. Anamnéza, diagnóza, prognóza. Problémy s poznáváním osobnosti. Individuální rozdíly mezi lidmi. Metoda VTI při poznávání silných a slabých stránek osobnosti. *(Vysvětlete pojem mikroanalýza videozáznamu a efekt metody.)*
29. Psychodiagnostika, její možnosti a odborné kompetence. Speciální psychologické vyšetřovací postupy. Postupy a strategie psychologické diagnostiky. Psychometrika.
30. Zpráva z psychologického vyšetření. Psychologická a pedagogická diagnostika. Psycholog a jeho klient. Etika práce psychologa. Zadavatel psychologických služeb. *(Objasněte rozdíl mezi problémem klienta a dojednanou zakázkou.)*

Literatura:

- Atkinsonová, R. L. ad. *Psychologie*. Praha : 1995.
- Čačka, O. *Psychologie dítěte*. Tišnov : 1996.
- Čačka, O. *Psychologie vrstev duševního dění a jejich autodiagnostika*. Brno : 1998.
- Janoušek, J., Hoskovec, J., Štikar, J. *Psychologický výkladový atlas*. Praha : 1993.
- Nakonečný, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. Praha : 1997.
- Nakonečný, M. *Základy psychologie*. Praha : 1998.
- Řehulka, E. *Úvod do studia psychologie*. Brno : 1995.
- Řehulka, E. *Psychohygienické otázky pedagogické psychologie*. Praha : 1988.
- Řezáč, J. *Sociální psychologie*. Brno : 1998.
- Vágnerová, M. *Patopsychologie*. Praha : 1999.